

1948-2008

60 jaar
handen uit de mouwen

1948

1960

1970

1980

1990

2000

2008

10

25

40

50

60

Colofon

Tekst	Tineke van der Kraan (inleiding), Vilan van de Loo (geschiedenis)
Interviews	Eva Prins
Foto's	Suzanne van de Kerk
Eindredactie en productie	Eva Prins
Vormgeving	Ida Rouwenhorst, design@webunie.nl
Druk	Boom & van Ketel Grafimedia
Uitgave	FNV Vrouwenbond Postbus 8576, 1005 AN Amsterdam tel. 020 5816398 e-mail: post@fnvvrouwenbond.nl
Prijs	5 euro

Deze publicatie is financieel mogelijk gemaakt door een bijdrage van de FNV Vakcentrale.

Voorwoord

2008 is het jubileumjaar van de FNV Vrouwenbond; de bond bestaat 60 jaar. Dat er in die 60 jaar ontzettend veel is gebeurd en bereikt, kunt u lezen in zeven inspirerende portretten van vrouwenbondsvrouwen van diverse generaties. Zeven vrouwen met Lef.

Lef met een hoofdletter want deze vrouwen hebben door hun doorzettingsvermogen en wilskracht veel gedaan en veel bereikt. Voor henzelf, bijvoorbeeld door op latere leeftijd nog een opleiding te volgen, voor de Vrouwenbond, bijvoorbeeld door bestuurslid te worden, onderzoek te doen of actie te voeren, én voor vrouwen in heel Nederland. Deze vrouwen zijn de voorvechtsters van de vrouwenemancipatie. Toen en nu.

Terugkijkend op die 60 jaar is er veel voor elkaar gekregen. Veel vrouwen mochten toen niet doorleren en werden ontslagen als ze gingen trouwen. Nu zijn meisjes op hogescholen en universiteiten in de meerderheid en is de combinatie carrière en moederschap heel gewoon. Maar zoals in de verhalen ook naar voren komt, is de positie van vrouwen nog altijd niet gelijkwaardig aan die van mannen. Daarvoor streed de FNV Vrouwenbond en daarvoor strijden we nu nog steeds, in solidariteit en met Lef!

Ik wens u veel leesplezier.

Anya Wiersma,
Voorzitter FNV Vrouwenbond

1948

10

1960

1970

25

1980

1990

40

2000

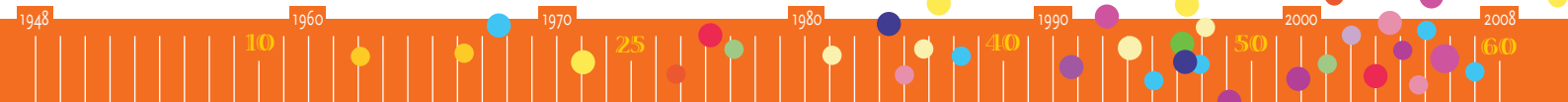
50

2008

60

Inhoud

5	Inleiding: zestig jaar Vrouwenbond. Ambitie en lef
7	De jaren '50
8	Interview: Rens van Ginkel
13	De jaren '60
14	Interview: Riek Flipse
19	De jaren '70
20	Interview: Truus van Egmond
25	De jaren '80
26	Interview: Ria Buisman
31	De jaren '90
32	Interview: Anja Breslau
37	De 21ste eeuw
38	Interview: Petra Verdonk
43	De toekomst
44	Interview: Jennnifer Meyer
Plus:	Bekende leden over de Vrouwenbond
12	Jeltje van Nieuwenhoven
18	Agnes Jongerius
24	Ineke van Gent
30	Gerdi Verbeet
36	Judith Ploegman
42	Laila Abid

Ambitie en lef

Dit jaar bestaat de FNV Vrouwenbond 60 jaar. Vaak dwars tegen de stroom in, lukte het de bond steeds om zich te laten horen en voor vrouwen voorzieningen te realiseren.

Genoeg reden om trots te zijn op zo'n kleine, strijdbare organisatie, die zich steeds heeft ontwikkeld en met eigentijdse middelen een eigenzinnig geluid liet en laat horen.

In 1948 werd de Vrouwenbond NVV opgericht door en voor huisvrouwen, moeders van vaak grote gezinnen die er behoefte aan hadden elkaar te ontmoeten en zich te ontwikkelen. Een unicum binnen het toenmalige Nederlands Verbond van Vakverenigingen (NVV) was het, zo'n bond van alleen vrouwen en dan ook nog vrouwen die geen werknemer waren. Daar werd vaak wat schamper over gedaan. 'Vrouwen die thuis zijn, werken niet', zei men en dat was zeker toen een domme en kortzichtige opvatting. Juist deze vrouwen werkten keihard en veel meer dan de toen gangbare 45 uur per week om hun gezin draaiende te houden. Ze ploeterden in het huishouden, knoopten de schamele eindjes aan elkaar en zorgden vaak nog voor een aanvulling op het inkomen door huishoudelijk werk bij een rijkere vrouw of productiewerk thuis.

Mijlpalen

In de afgelopen zestig jaar waren er veel mijlpalen waarmee de bond geschiedenis maakte. Zo waren er in de beginjaren de bijdragen aan stakingsacties, het inzamelen van geld voor de sanatoria en de succesvolle ledenwerving voor het NVV. Ook de landdagen waren beroemd, dagen waarop duizenden vrouwen bij elkaar kwamen en waar stevige kritiek op de overheid werd gegeven. De Vrouwenbond was destijds medeverantwoordelijk voor de komst van betaalde gezinszorg. Het was de tijd van de vrouw achter de man, maar dat veranderde. Vanaf eind jaren zestig jaren trok de Vrouwenbond op met 'Marie wordt wijzer' en kwam de eigen ontwikkeling en scholing van de leden centraal te staan. Langzaam schoven vrouwen naast en steeds vaker ook voor de man.

Een gouden vondst was de oprichting van vrouwenvakscholen, wapenfeit van de veel te jong overleden Saskia van Hoek en ex-voorzitter Karin Adelmund. Vrouwen die eerst voor een gezin hadden gezorgd, kregen hier een opleiding en konden zo economisch zelfstandig worden. Snel daarna kwamen de steunpunten thuiswerk voor een groep werkers waar ook binnen de vakbeweging geen aandacht voor was.

Kracht

En dat is nu precies de kracht van de Vrouwenbond: de aandacht vestigen op situaties en vrouwen die door anderen vaak over het hoofd worden gezien. Dan neemt de bond het initiatief voor acties, zoals rond de nabestaandenwet, de invoering van het vak verzorging, de afschaffing van de algemene arbeidsongeschiktheidswet, alleenstaande ouders in de bijstand en noem maar op. De creativiteit is groot. Met weinig financiële middelen ontwikkelt de bond steeds nieuwe initiatieven, vaak samen met andere organisaties, in binnen- en buitenland.

De kracht van de Vrouwenbond is dat ze altijd een opvallende draai geeft aan een actueel thema. 'Zorgverevening in een veranderende samenleving' en 'Informeel gewaardeerd', heten de nieuwste projecten waarin waardering en beloning van onbetaalde zorgarbeid centraal staat. Daarmee wordt aangesloten bij de discussie over economische zelfstandigheid en de combinatie van werk en zorgtaken, maar dan benaderd vanuit de vrouwen zelf.

Door de actieve deelname van leden in allerlei netwerken, zijn de lijnen kort en is de voeling van de bond met wat leden willen, vanzelfsprekend. De bond is dan ook een belangrijke spreekbuis voor vrouwenrechten.

De Vrouwenbond is ook een bron van kennis en informatievoorziening, via de website, het FNV VrouwenMagazine, brochures, workshops en persoonlijk advies van het Vrouwen Advies Team. Vrouwen kunnen deelnemen aan intervisiegroepen en de bond ondersteunt zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwen om een plek te veroveren binnen een bestuur of bondsraad van andere FNV bonden. Meedoen en meebeslissen is het motto.

Ambitie en lef

Opvallend is dat de bond gedurende al die zestig jaar binnen het NVV en de FNV vaak is gemarginaliseerd en soms zelfs overbodig is verklaard. Logisch, want wat de bond wil en zegt, komt niet altijd overeen met de heersende opvattingen.

Alleen dat al is voldoende bewijs van de noodzaak van een kritische, alerte en toegankelijke vrouwenorganisatie binnen de vakbeweging. Wie houdt anders die vakbeweging scherp?

Toekomstplannen genoeg. De bond wil graag vakbonds breed activiteiten voor vrouwen organiseren. Ze heeft daar de jarenlange ervaring en structuur voor kan het veel sneller en voordeliger dan anderen. Ook zijn er veel contacten met zmv-vrouwenorganisaties, de nieuwe vrouwenbeweging, zoals bijeen gebracht in Women Inc., Vrouwenwoensdag, Career and Kids en initiatieven als de stichting studerende moeders. De Vrouwenbond wil met deze organisaties andere, nieuwe groepen vrouwen de vakbeweging binnen halen. Ambitie en lef, dat is het credo voor de komende jaren.

De jaren '50

‘Geluk van allen’, daarnaar streefde de Vrouwenbond volgens de eerste lidmaatschapskaarten. Een mooie gedachte, die mannen en vrouwen omvatte.

De oprichting van de Vrouwenbond op 27 januari 1948 was dan ook aanvankelijk bedoeld om het NVV, het Nederlands Verbond van Vakverenigingen (opgericht in 1906), te ondersteunen. Een Vrouwenbond kon goed ‘vrouwenwerk’ doen, zoals de organisatie van kinderfeesten en vrouwenvakantiekampen, steun aan NVV-acties en meewerken aan het tbc-fonds.

Die gedachte paste in het Nederland van na de Tweede Wereldoorlog. De jaren '50 waren de jaren van wederopbouw. Traditionele waarden moesten hierbij houvast bieden en vrouwen, zo vond men, waren van nature zorgzaam, terwijl mannen kostwinner wilden zijn.

Langzaam kwamen er nieuwe mogelijkheden voor vrouwen. Beperkt, zeker, en vooral gericht op het zorgzame karakter van vrouwen, of zich dat nu uitte in de gezinskring of de maatschappij. In de politiek traden vrouwen als Marga Klompé (1912-1966) en Anna de Waal (1906-1981) op de voorgrond. Gestudeerde vrouwen, dat wel, en daardoor nog altijd uitzonderingen. Niet elke vrouw had immers mogen doorleren; de gedachte was dat ze toch trouwde en voor wassen en strijken had ze geen diploma nodig.

In deze tijd kwamen er grote groepen emigrantes naar Nederland. Uit Nederlands-Indië en de Molukken arriveerden vrouwen van kleur, met andere opvattingen over gastvrijheid en familiebanden. Zij kregen veelal te horen dat ze zich moesten ‘aanpassen’, hetgeen betekende zwijgen over het land van herkomst.

“Een vrouw hoeft toch niet altijd achter die pannenboel te zitten,” zegt Rens van Ginckel (90). Nog altijd klinkt er iets van de verontwaardiging van toen in door. De Vrouwenbond, waarvan Rens één van de oprichtsters is, wilde de leden achter de ‘pannenboel’ vandaan halen. Dat ging niet altijd gemakkelijk, aangezien de vrouwen van de bond weinig opleiding hadden gehad en zich vaak onzeker voelden. Dat een vrouw als Marga Klompé overal een mening over had, sprak vanzelf, want zij had gestudeerd. Maar kon iemand met nauwelijks lagere school ook leren een toespraak te houden? Dat kon. De Vrouwenbond bood haar leden cursussen en workshops aan. Het was er even gezellig als leerzaam en veel vrouwen ontdekten dat ze meer konden dan ze dachten.

RENS VAN GINKEL (90)

.....

PRIVÉ weduwe, moeder van twee dochters van 62 en 59 jaar, oma van vijf kleinkinderen en overgrootmoeder van drie achterkleinkinderen van 16 en 2 jaar.

WERK onder andere hoofd van een serviceflat.

VROUWENBOND mede-oprichtster, voorzitter van de afdeling Leeuwarden, lid van het hoofdbestuur en lid van het bestuur van het district Friesland.

Een rood hart

Anderen helpen. Dat is altijd de drijfveer geweest van Rens van Ginkel (90). In 1947 stond ze aan de wieg van de Vrouwenbond en nog altijd gaat ze naar de bijeenkomsten van 'haar' afdeling Leeuwarden. "Het voelt als een stuk van mezelf."

"Wat we hebben bereikt? Dat vrouwen veel meer naar voren komen en van zich laten horen. Maar het moeten er nog meer worden: in hoofdbesturen, in de regering. Een vrouw hoeft toch niet altijd achter die pannenboel te zitten."

HONDERD

Rens van Ginkel is een nuchtere Friezin met 'een rood hart', de trotse bezitter van twee speldjes: zestig jaar lid van 'de partij' (PvdA) en zestig jaar lid van de Vrouwenbond. Sinds twee jaar woont ze in een appartementje in bejaardenhuis Erasmushiem in Leeuwarden. Ze overleefde haar jongere broer en zus en twee echtgenoten, is oma en overgrootmoeder en nog altijd maatschappelijk betrokken en actief. Als het even kan, gaat ze nog twee keer per maand naar de bijeenkomsten van 'PvdA-senioren' en naar de maandelijkse afdelingsbijeenkomsten van de Vrouwenbond. Bij het vijftigjarige jubileum maakte de afdeling haar erelid. "De bond voelt als een stuk van mezelf."

Met de taxi gaat ze. "De benen willen niet meer zo goed, maar hierboven werkt het nog prima", zegt ze wijzend op haar hoofd. "Als ik zo blijf, wil ik wel honderd worden."

KOLOSSAAL

Rens was in 1947 één van de jongste initiatiefnemers van de Vrouwenbond: achterin de twintig, getrouwd, net moeder van haar eerste dochter. Via haar man, typograaf en actief in het NVV, nam ze deel aan de vrouwenkampen, de vakantieweken waar duizenden echtgenotes van NVV-leden naar toe kwamen. “Dat was kolossaal.”

Ook na deze kampen wilden de vrouwen contact houden. In Leeuwarden ontstond zo een van de eerste NVV-vrouwengroepen. “Ik vond dat vrouwen meer moesten weten van de vakbeweging”, motiveert Rens haar voortrekkersrol hierbij. Het NVV-bestuur deelde die mening en stimuleerde daarom de oprichting van de Vrouwenbond ‘die de doelstellingen van het NVV zou verbreiden en aan de verwezenlijking daarvan mee zou werken.’ Rens nam zitting in het landelijk bestuur en werd ook al snel voorzitter van de afdeling Leeuwarden. “Trokken we de provincie in om overal afdelingen op te richten.”

ZORG VOOR ANDEREN

Behalve met het ‘verspreiden van de NVV-doelstellingen’ hielden de Vrouwenbondsvrouwen zich die eerste jaren vooral bezig met ‘zorg voor anderen’, met name zieken, kinderen, weduwen en bejaarden.

‘Iets goeds doen voor een ander’. Dat was – en is – ook altijd Rens’ drijfveer geweest. Zo zette ze zich in de jaren ’50 vooral in voor het Solidariteitsfonds en het tuberculosefonds. “Ik herinner me die grote bazaars waar vrouwen zelfgemaakte spullen verkochten ten behoeve van het tbc-fonds”, vertelt ze. “We hadden toen honderden vrijwilligers.” Ook de massaal bezochte landdagen in Vierhouten vormen voor Rens een hoogtepunt. “Dat was prachtig. Met al die vlaggen, zo mooi.”

Eerlijk gezegd gingen die Dolle Mina's ons hier in het Noorden vaak ook wat te ver. Zo gek hoefde het toch niet?

Solidariteit, dat is voor mij de kern: verder kijken dan je eigen huis, klaarstaan voor een ander.

ZELFSTANDIG

Voor het bestuurswerk reisde Rens een paar keer per maand naar Amsterdam. “Ik ben altijd heel zelfstandig geweest”, zegt ze. Haar vader was broodventer, haar moeder huisvrouw en vaak ziek. Als oudste van de drie kinderen had Rens daarom al jong veel taken en verantwoordelijkheid.

Meer dan 8 jaar lagere school heeft ze niet gehad, maar mondig is ze altijd geweest, zegt ze. “Ik laat niet over me lopen.” Via de Vrouwenbond kwam de rest. “Ik leerde er vergaderen, discussiëren en spreken in het openbaar en via de bond volgde ik ook de vakbondsavondschool van het NVV. Zo heb ik mezelf ontwikkeld.”

Eind jaren '60, begin jaren '70 was Rens even iets minder actief voor de bond. Toen had ze genoeg aan haar eigen sores. Op haar 49ste scheidde ze. Ongewild. Dat ging gepaard met veel schaamte. Zoveel dat ze er een baan als gemeenteraadslid voor weigerde. “Als gescheiden vrouw? Dat durfde ik niet.” In plaats daarvan ging ze aan het werk in de plaatselijke Hema. “Ik wilde dat mijn kinderen niets tekort zouden komen.” Ze is er trots op dat haar beide dochters de mavo hebben afge maakt en altijd goed werk hebben gehad. “Dat vind ik flink.” Later werd Rens hoofd van een serviceflat en nog weer later, in 1975, hertrouwde ze met een gepensioneerd militair. “Met hem heb ik nog tien fantastische jaren gehad.”

MET MANNEN

Door alle drukte is de tweede feministische golf eigenlijk een beetje langs haar heen gegaan. Zelf had ze die golf niet nodig om voor zichzelf op te komen, zegt ze. “En eerlijk gezegd gingen die Dolle Mina's ons hier in het Noorden vaak ook wat te

ver. Zo gek hoefde het toch niet?” Ze waren haar bovendien iets te veel ‘anti-man’. “Ik vind: feminisme moet je niet alleen met vrouwen doen, maar samen met mannen.”

Die samenwerking met de mannen van de ‘rode familie’, NVV, PvdA, VARA, zit er bij haar zo ingebakken. “Ja, ik ben misschien meer vakbondsvrouw dan feminist”, beaamt ze. “Solidariteit, dat is voor mij de kern: verder kijken dan je eigen huis, klaarstaan voor een ander.” Zo heeft ze in de jaren ’80, voor de bond ook nog jaren belastingwerk gedaan, de voorloper van de succesvolle FNV Belastingsservice.

SCHANDALIG

Het gaat haar aan het hart dat de Vrouwenbond ‘almaar minder’ wordt. In Leeuwarden zijn ze elke maand nog met zo’n 15, vooral oudere vrouwen. Op het hoogtepunt waren dat er soms wel honderd. “Maar ik kan het ook wel begrijpen”, zegt ze. “Jonge vrouwen van nu hebben het druk, met studie en werk. Dat zie ik ook aan mijn eigen kleindochters. Ik vind dat ook goed, maar ik hoop wel dat ze dan tenminste lid worden van een vakbond.”

Voor de Vrouwenbond ziet ze nog steeds een functie. “Het is toch nog allemaal niet goed? Neem de pensioenen. Veel vrouwen zijn daarover onwetend, terwijl het voor vrouwen nog steeds slechter is geregeld. Of kijk naar wat nu gebeurt met de huishoudelijke hulpen, die worden allemaal alphahulp gemaakt. Bij ziekte of vakantie krijgen ze niets. Dat is toch schandalig?” En dan klinkt ze weer even ‘ouderwets’ strijdbaar socialistisch als ze zegt: “Laat de directeuren maar wat minder verdienen en het verplegend personeel wat meer.”

“In de loop van de jaren heb ik de aandacht voor emancipatie en vrouwenzaken bij de bonden langzaam zien verbeteren. Maar zolang vrouwen nog steeds minder verdienen dan mannen, kinderopvang en ouderschapsverlof nog steeds niet goed geregeld zijn en vrouwen nog altijd een achterstand hebben in pensioenopbouw, blijft de Vrouwenbond nodig. Het is de kracht van de bond dat ze daar aandacht voor vraagt en met goede voorstellen komt.”

Jeltje van Nieuwenhoven
PvdA-prominent
lid sinds 1983

De jaren '60

Vrouwenbondsvrouwen leefden in twee werelden. In de ene wereld waren ze de traditionele echtgenote-van, want je kon alleen lid van de Vrouwenbond worden als je echtgenoot lid was van 'dé bond'. In de andere wereld bezaten dezelfde vrouwen bestuursfuncties in vrouwenorganisaties, dankzij de scholing van de bond. Daarmee ontstond in de eerste decennia van haar bestaan een eigen stem, die vooral vertolkte wat er leefde in de vrouwenbeweging.

In 1956 werd de Nederlandse getrouwde vrouw 'handelingsbekwaam': voor de wet kreeg ze beslissingsbevoegdheid in het huwelijk. De man bleef echter het hoofd van datzelfde huwelijk. Toch was het een vooruitgang, want de emancipatie van de vrouw werd hiermee erkend, al moest er nog een lange weg worden gegaan.

De jaren hierna brachten grote veranderingen. In 1962 kwam de anticonceptiepil naar Nederland. Op voorzichtige peilingen of er hiervoor belangstelling bestond, kwam een massale reactie. Vrouwen wilden graag een pil die hen tegen ongewenste zwangerschap beschermde. De gezondheidsrisico's namen ze op de koop toe. Alles liever dan elke maand in angst te zitten of nog erger, op zoek moeten gaan naar een 'engeltjesmaakster'. Onderwerpen die taboe waren, maar menige vrouw aan den lijve raakte.

Dat de positie van vrouwen aan het veranderen was, bleek ook uit de stroom van boeken hierover. *Het volkomen huwelijk* van Th. van de Velde beleefde nog altijd herdruk op herdruk, Kees Trimbos bundelde zijn radiovoordrachten in *Gehuwd en ongehuwd* (1961) en de bundel *Oriëntatie na emancipatie* (1964) droeg de gedachte uit dat de emancipatie voltooid was. Maar in 1967 bleek die nog nauwelijks begonnen te zijn, zoals Joke Kool-Smit liet zien in haar baanbrekende *Het onbehagen bij de vrouw*.

Belangrijke publicaties waren het, maar niet iedereen die zorgtaken had, kwam aan lezen toe. In de Vrouwenbond bestond zeker betrokkenheid bij de grotere wereld: in 1960 was een lange congresdag gewijd aan vluchtelingen uit het Oostblok. Toch vroeg het dagelijkse leven van vrouwen meer en indringender de aandacht. Het woningtekort van de jaren '50 liet zich nog voelen in de vorm van hoge huren, uit Amerika kwam het fenomeen supermarkt waar zelfbediening de norm was en de kwaliteit van levensmiddelen behoefde ook aandacht. Wie het vrouwenbondsblad *Binding* las, bleef voldoende op de hoogte.

RIEK FLIPSE (80)
.....

PRIVÉ getrouwd, moeder van 9 kinderen in de leeftijd van 45 tot 61 jaar, oma van 16 kleinkinderen van 6 tot 35 jaar.

WERK onder andere gemeenteraadslid voor de PvdA in Tilburg.

VROUWENBOND lid sinds 1953, onder andere: voorzitter van de afdeling Tilburg en van het district Brabant en Limburg, mede-initiatiefneemster van de vrouwenvakschool in Tilburg.

‘De vrouwenbond, daar drijf ik op’

”De Vrouwenbond loopt als een rode draad door mijn leven”, zegt Riek Flipse (80), 57 jaar lid en nog tot een paar jaar terug actief. Haar drijfveer? “Met elkaar vrouwen een eindje vooruit helpen.”

“Rechtvaardigheidsgevoel heb ik van huis uit meegekregen, maar de Vrouwenbond heeft dat versterkt en me de mogelijkheid gegeven er wat mee te doen.”

WEDEROPBOUW

Begin jaren '50 werd Riek voor het eerst door een vriendin meegenomen naar een Vrouwenbondsbijeenkomst in haar woonplaats Winterswijk. Het waren de jaren van de wederopbouw. Mooie pioniersjaren, vond Riek, toen begin twintig en moeder van vier kinderen. Al betekende het ook: hard werken om de eindjes aan elkaar te knopen. Op de Vrouwenbondsbijeenkomsten ging het toen vooral om de gezelligheid en om praktische kennis en vaardigheden. Zo herinnert ze zich bijeenkomsten over onder andere gezondheid, hygiëne en het opknappen van oude meubels. Maar tussen het praten en handwerken door pikte Riek ook de boodschap op van de ‘voortvarende voorzitter’ Leis Hoitink. “Zij vond dat er voor vrouwen meer was dan het huishouden en het moederschap. Daar was ik het mee eens.”

Riek die, net als veel arbeidersvrouwen van haar generatie, alleen de lagere school had doorlopen, greep elke kans om te leren dan ook met beide handen aan. Zo volgde ze onder andere de vierjarige arbeidersavondschool van de vakcentrale NVV.

MONDJE MEE

Maar echt actief werd Riek pas toen ze, inmiddels moeder van negen kinderen, eind jaren '60 naar Tilburg verhuisde. Binnen een jaar werd ze gekozen tot voorzitter van de afdeling, zo'n tien jaar later werd ze voorzitter van het hele district: Brabant en Limburg. "Ik had mijn mondje mee", zegt ze. "En ik wist goed wat ik wilde: vrouwen een eindje vooruit helpen, zorgen dat ze meer bij de maatschappij en de politiek werden betrokken."

Onder Rieks' voorzitterschap deed de 'kleine maar strijdvaardige afdeling' onder andere mee aan discussieprojecten over mantelzorg, over doorbreking van het traditionele rolpatroon ('Rol eens om') en over vooroordelen en discriminatie. Daarnaast streed de afdeling onder andere voor verbetering van de arbeidsomstandigheden van thuiswerksters door middel van het Steunpunt Thuiswerk in Brabant.

OVERWINNINGEN

In 1978 werd Riek, vanuit de Rooie Vrouwen van de PvdA, gekozen in de Tilburgse gemeenteraad. Toen legde ze haar werk als voorzitter neer, maar ze bleef actief bij en geïnspireerd door de Vrouwenbond. "Ik dreef – en drijf – op de Vrouwenbond. De bond is bepalend voor hoe ik naar de wereld kijk." Zo gaf ze als gemeenteraadslid het emancipatiebeleid een flinke impuls. Een emancipatiecommissie ging op alle beleidsterreinen de belangen van vrouwen in de gaten houden. Om meer vrouwen in de politiek te krijgen, werd er bovendien politieke scholing op gezet.

Daarnaast had Riek nog een missie. "Ik wilde dat vrouwen vanaf 35 jaar zouden worden getest op baarmoederhalskanker." Samen met andere vrouwenorganisaties zette ze zich hier jaren-

Ik wist goed wat ik wilde: vrouwen een eindje vooruit helpen, zorgen dat ze meer bij de maatschappij en de politiek werden betrokken.

Zij vond dat er voor vrouwen meer was dan het huishouden en het moederschap. Daar was ik het mee eens.

lang voor in, maar het onderzoek kwam er pas toen ze zitting had in de gemeenteraad. "Het was onze eerste overwinning."

VROUWENVAKSCHOOL

Maar misschien wel de belangrijkste mijlpaal in haar emancipatiewerk is de oprichting van de vrouwenvakschool in Tilburg. "Begin jaren '80 had de Vrouwenbond in Utrecht de eerste vrouwenvakschool opgezet. Vrouwen – vooral jonge moeders – die (opnieuw) de arbeidsmarkt op wilden, konden hier een éénjarige beroepsopleiding volgen in nieuwe 'mannenvakken' als ict en systeembeheer. Zo'n school wilden wij in Tilburg ook." Met Europese subsidie en hulp van de FNV werd keihard gewerkt om het plan te realiseren: een pand vinden en (laten) verbouwen, cursussen opzetten, personeel aannemen, vrouwen werven. Riek: "Het was een gigantische klus."

Op 14 oktober 1985 was het uiteindelijk zover: de officiële opening van de 'Annie van Dierenschool.' Riek heeft nog veel krantenknipsels over de school bewaard. "Als ik die zo zie, kan ik nauwelijks bevatten dat we dat toen voor elkaar hebben gekregen." En meer nog: de school werd een groot succes. Riek "Het liep storm. In een mum van tijd hadden we het maximum van honderd aanmeldingen." Elf jaar lang zou de school jaarlijks honderd vrouwen opleiden, van wie, zeker de eerste jaren, zo'n tachtig procent een baan vond.

BETERE WERELD

In 1990 kreeg het initiatief de emancipatieprijs van de gemeente Tilburg, twee jaar daarvoor had Riek zelf die prijs gekregen. Ze is er 'erkentelijk voor', zegt ze, het woord trots wil ze niet

in de mond nemen. Bij alles dat ze heeft gedaan, benadrukt ze vooral dat ze het niet alleen heeft gedaan. Met en voor elkaar, dat is haar levensmotto. “Met z’n allen maak je een betere wereld.” Of vrij naar Joke Smit: een wereld waarin vrouwen willen wonen.

De activiteiten waarmee Riek daar de afgelopen vijftig jaar aan heeft bijgedragen, zijn er te veel op te noemen. Zo zat ze bijvoorbeeld ook in het bestuur van een wijkhuis en in de raad van toezicht van een daklozenopvang. Daarnaast ondersteunt ze met een groep vrouwen al jaren een tehuis voor zwangere vrouwen in Nicaragua. In 2007 ontving ze voor al dit werk de Solidariteitsprijs van de afdeling Tilburg van GroenLinks.

Hoe ze het allemaal voor elkaar kreeg naast een huishouden met negen kinderen? Nuchter: “Die hielpen al jong mee in het huishouden en op een gegeven moment waren ze het huis uit.” Ook haar man is altijd een steun geweest, zegt ze. Van wever had ook hij zich opgewerkt tot vakbondsbestuurder en gemeenteraadslid. “We zijn er min of meer samen ingerold.”

DERDE GOLF

Riek kijkt met een goed gevoel terug op de emancipatiestrijd van haar generatie. De tweede feministische golf, is volgens haar ‘voor een groot deel’ gelukt. Dat veel vrouwen een baan buitenshuis hebben, vindt ze winst. “Maar”, zegt ze, “eman-

cipatie is meer dan dat. Het gaat om gelijkwaardige deelname aan de maatschappij van mannen en vrouwen, dus ook aan de top, in de (onbetaalde) zorg, het vrijwilligerswerk en achter de voordeur. En zover is het nog niet.”

Ze heeft haar hoop gevestigd op de jonge generatie om dat voor elkaar te krijgen. “Een derde golf, daar geloof ik in.” De Vrouwenbond heeft daar volgens haar nog altijd een belangrijk rol in. “Juist. Om op te blijven komen voor de kwetsbaarste groep vrouwen: allochtone vrouwen, vrouwen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. De bond moet haar roots niet verlaten.” Bij de FNV staat na honderd jaar weliswaar eindelijk een vrouw aan het roer. “Maar”, zegt Riek, “Agnes Jongerius heeft ook voeding nodig.”

*“De Vrouwenbond heeft zijn sporen
verdiend met een hele reeks onderwerpen
die andere bonden laten liggen:
mantelzorg, thuiswerk, herintreedsters, en
met name de broodnodige waardering voor
al het werk dat vrouwen doen en dat niet
wordt betaald.*

*We kunnen jullie nog niet missen.
Jullie zijn een belangrijke aanjager
van nieuwe thema's en nieuwe groepen,
zoals de netwerken van zwarte en
migrantenvrouwen. Jullie slagen erin die
groepen te binden, andere bonden lukt dat
niet.”*

Agnes Jongerius
voorzitter van de FNV
lid sinds 1991

De jaren '70

Een storm van veranderingen trok door Nederland in de jaren '70. Vaste rolpatronen stonden ter discussie, de seksuele revolutie waarin alles 'moest kunnen', bood ruimte voor experimenten en vrouwen zochten, meer dan mannen, naar nieuwe mogelijkheden voor zichzelf en hun dochters. De maatschappij, dat waren zijzelf, en de maatschappij was toe aan hervorming.

In deze jaren ontstond de beweging die later bekend zou worden als de tweede feministische golf. Richtte de eerste rond de eeuwwisseling zich op kwesties als het stemrecht voor vrouwen, de tweede golf eiste in het algemeen meer keuzevrijheid op. Dat gebeurde via provocerende acties: urinoirs werden met linten dicht gestrikt omdat vrouwen óók openbare wc's wilden en deftige instellingen als Nyenrode zagen zich gedwongen bezetters te verwijderen die toegang voor vrouwen wilden afdwingen. Iedere vrouw kon een 'Dolle Mina' zijn, maar niet iedere vrouw voelde zich aangesproken door het vrijmoedige karakter van Mina.

Dit gold zeker voor de Vrouwenbond. De conservatieve leden schrokken van acties die verder gingen dan ze gewend waren. Toch zagen ook zij in dat vrouwen meer erkenning en waardering verdienden, met of zonder echtgenoot. In 1972 besloot de Vrouwenbond dat elke vrouw lid kon worden. De oude voorwaarde dat haar echtgenoot lid moest zijn van een vakbond werd geschrapt. Vrouwen waren meer dan echtgenote, ze werkten en hard ook, vond de bond: "Vrouwen verzetten bergen werk [...] Dat werk maken wij zichtbaar. Door hun taken in het huis, betekent werk buitenshuis voor vrouwen altijd een dubbele taak."

Op de barricades stond de Vrouwenbond niet, maar werken op haar eigen manier aan emancipatie deed ze zeker. Het project 'Marie wordt wijzer' stimuleerde meisjes een schoolopleiding te volgen. Veel leden dachten: 'dit gaat om onze dochters'. Ook in 'Wij Vrouwen Eisen, de strijdgroep voor abortuswetgeving, was de Vrouwenbond aanwezig, zij het voorzichtig en met respect voor het conservatieve deel van de leden.

Door mee te gaan met de grote veranderingen en die een beetje te sturen, slaagde de Vrouwenbond erin zichzelf te vernieuwen. Het was een goede voorbereiding op wat de latere tijd zou vergen.

TRUUS VAN EGMOND (77)

.....

PRIVÉ getrouwd, moeder van één dochter: Nelleke (54), oma van drie kleinzoons van 31, 28 en 22 jaar en overgrootmoeder van Alessia (6).

WERK onder andere: hulp in de huishouding en naaister.

VROUWENBOND lid sinds 1977, onder andere: notulist en penningmeester bij de afdeling Alphen aan den Rijn en voorzitter van het district Zuid-Holland Noord.

‘Je kan meer dan je denkt’

Op haar 47ste kwam Truus van Egmond (77) bij de Vrouwenbond. Haar ontwikkeling tot districtsvoorzitster en feministe gingen er hand in hand. “De Vrouwenbond heeft me kennis, inzicht en zelfvertrouwen gegeven.”

“Ik had me al vaak boos gemaakt over alles dat oneerlijk was voor vrouwen, maar ik dacht dat ik de enige was. Bij de Vrouwenbond trof ik honderden gelijkgezinde vrouwen.”

BETROKKENHEID

In de lectuurbak ligt het laatste nummer van *Opzij*, op tafel de krant en het blad *Internationale Samenwerking*. Binnen vijf minuten komt het gesprek op Geert Wilders en Rita Verdonk – en haar onbegrip over hun populariteit. Het is duidelijk: Truus van Egmond volgt het nieuws, uit binnen- en buitenland, nog altijd op de voet. “Zolang mijn kop het nog doet, raak ik die interesse nooit meer kwijt.”

Die maatschappelijke en politieke betrokkenheid is gekomen door de Vrouwenbond, zegt ze. In 1977 werd Truus, toen 47, lid. Ze viel er middenin de tweede feministische golf. Dat was ‘een openbaring’, zegt ze. De Vrouwenbond stond bijvoorbeeld op de bres voor de herwaardering van huishoudelijk werk. Zo startte in 1979 het discussieproject ‘De huisvrouw maakt er werk van’. Daarmee wilde de bond al het werk dat huisvrouwen verzetten zichtbaar maken en dat sloot precies aan bij Truus’ boosheid. “Huisvrouw was geen keus, eerder een verplichting. Maar het had totaal geen status.”

HUISHOUDEN

Truus groeide op in Boskoop, als oudste meisje in een katholiek arbeidersgezin van acht kinderen. Haar vader was loodgieter en elektricien, haar moeder huisvrouw. Na acht klassen lagere school hield Truus' schoolloopbaan op. "Het huishouden en leren naaien was goed genoeg voor een meisje. Dat ging toen zo."

Naast het werk thuis, werkte Truus ook nog in het huishouden van de bakker en later een aantal jaren in een naaiatelier. Tot ze op haar 22ste trouwde en ging inwonen bij de ouders van haar man in Alphen aan den Rijn. Stoppen met werken moest niet, maar financieel was het onaantrekkelijk om te blijven werken, vertelt ze. "Dan betaalde je elk over je eigen salaris belasting en ook nog over de gezamenlijke inkomsten. Zo werden vrouwen gestimuleerd om thuis te blijven." Een jaar later kwam dochter Nelleke. Daar bleef het bij. "Mijn man en ik wilden geen van beiden een groot gezin. Het was vroeger thuis gezellig, maar ook arm en veel werk."

MOEDERMAVO

Haar weinige scholing heeft Truus lang in de weg gezeten. "Ik heb altijd tegen mijn dochter gezegd: 'Zorg dat je een vak leert zodat je later voor je zelf kan zorgen.' Gelukkig heeft ze daar naar geluisterd: ze is kraamverzorgster geworden."

Dat ze zelf 'alleen maar lagere school' had gehad, maakte Truus onzeker. 'Dat kan ik niet' was vaak haar eerste reactie, bijvoorbeeld toen ze bij de afdeling Alphen aan den Rijn gevraagd werd als notulist. "Maar ik wilde me ook niet laten kennen, dus zei ik toch ja."

Het werk voor de Vrouwenbond wakkerde haar scholingsbe-

*Het huishouden en leren naaien
was goed genoeg voor een meisje.
Dat ging toen zo.*

hoefte aan. "Ik wilde meer kennis en leren om mijn ideeën en mening beter te verwoorden." En zo deed ze cursussen aan de 'open school', politieke vorming en later, op haar 50ste, de moedermavo. Daar ontdekte ze vooral dat ze meer wist en kon dan ze dacht. En dat gaf zelfvertrouwen.

Truus ziet parallellen tussen het leven van arbeidersvrouwen toen met dat van Turkse en Marokkaanse migrantenvrouwen nu: weinig opleiding, conservatieve mannen, een leven als huisvrouw en moeder tussen vier muren. Ze beziet hun emancipatie dan ook met grote interesse en juicht het toe dat de Vrouwenbond probeert hen erbij te (be)trekken en voor hun belangen opkomt. "Zij hebben het misschien nu wel net zo moeilijk als wij toen."

Zelf had ze het geluk van 'een progressieve man', zegt ze. "Joop heeft me nooit een strobreed in de weg gelegd. Integendeel. Toen hij al met de vut was, was ik nog volop actief in de Vrouwenbond. Als ik dan 's avonds thuis kwam, had hij al boodschappen gedaan en het eten op tafel." Dat ging bij veel vrouwen thuis wel anders, weet ze.

DISCUSSIES

In 1980 werd Truus voorzitter van het district Zuid-Holland Noord, en daarmee afgevaardigde in het Centraal Bestuur. Dat zou ze tien jaar blijven. In die jaren was ze ook medeoprichtster van de werkgroep Gabriëla die zich inzette voor vrouwen(groepen) in ontwikkelingslanden. Ook zat ze in de regionale scholingscommissie. Vandaar uit werden (discussie)bijeenkomsten georganiseerd over de meest uiteenlopende onderwerpen: abortus, politiek, het ziekenfonds, racisme en discriminatie. Truus: "De Vrouwenbond heeft me kennis,

*We moeten duvels oppassen dat we
het bereikte niet weer kwijtraken.*

inzicht en zelfvertrouwen gegeven.”

Maar de bond heeft niet alleen bijgedragen de bewustwording en emancipatie van veel vrouwen. Truus is ervan overtuigd dat ‘de mannen binnen de FNV, dankzij de inzet van de Vrouwenbond, over veel dingen anders zijn gaan denken. Over het belang van kinderopvang bijvoorbeeld.’ Het stemrecht in de Federatieraad dat de Vrouwenbond in 1981 kreeg, is voor haar één van de mijlpalen. “Daardoor werden we een stuk serieuzer genomen.”

OPPASSEN

Mede dankzij de inzet van ‘oudere generaties’ is er volgens Truus voor vrouwen de afgelopen jaren veel bereikt. “Meisjes van nu zijn veel zelfstandiger dan wij op die leeftijd. Ze hebben hun eigen werk en zijn baas over hun eigen leven.”

Maar veel jonge vrouwen denken volgens haar te makkelijk over wat er is bereikt. “Ze moeten duvels oppassen dat we het niet weer kwijtraken.” Truus maakt zich met name zorgen over de invloed van de christelijke partijen. “Daar zie ik wel tendensen om bijvoorbeeld de abortuswetgeving terug te draaien en de vrouw weer thuis te houden.” Ook de vele allochtone jongens die opgroeien in een conservatieve cultuur ziet ze als een bedreiging voor het bereikte.

Daarbij is er ook nog steeds genoeg om voor te vechten, vindt

ze, dus nog altijd behoefte aan een organisatie als de Vrouwenbond. Zo stoort het haar dat werkende vrouwen dubbel belast worden omdat mannen niet meer zijn gaan zorgen. “Dat moet veel eerlijker worden verdeeld.” Ook de ongelijke beloning is haar een doorn in het oog. “We zijn nog niet gelijk gesteld aan mannen, privé niet en in de maatschappij niet. Daarom blijft een tegenmacht en een tegengeluid nodig.”

Huisvrouw was geen keus, eerder een verplichting. Maar het had totaal geen status.

*“Doorslaggevend om lid te worden,
was dat de FNV bonden te weinig
aandacht schonken aan onderwerpen
als ongelijke beloning, vrouwen aan de
top, de combinatie van arbeid en zorg en
economische zelfstandigheid van vrouwen.
Al de thema's zijn nog steeds een punt. De
functie van de Vrouwenbond is dan ook
nog steeds actueel. Gefeliciteerd met de
60, op naar de aow en dan met pensioen.
Ik vrees dat het langer doorwerken wordt,
want de vrouwenstrijd is waarschijnlijk
ook dan nog niet gestreden.”*

Ineke van Gent
Tweede Kamerlid voor GroenLinks
lid sinds 1994

De jaren '80

“Mijn man ziet me al aankomen, als ik een dag ga staken... dat hij dan thuis komt en dat er geen eten op tafel staat”. Zoals dit anonieme vrouwenbondslid reageerde, voelden er meer tijdens de grote vrouwenstaking in 1981. Betrokkenheid bij de zaak van vrouwen? Ja. Radicale stappen zetten ten koste van de huiselijke sfeer? Liever niet.

In de jaren '80 was de tweede feministische golf uit het vorige decennium uitgewoed. Nog altijd werd er actie gevoerd voor wettelijke verbeteringen, en flink ook, maar de accenten verschoven. De economische crisis met een tekort aan werkgelegenheid raakte alle vakbonden, en de Vrouwenbond op een eigen manier. Het deed pijn om te zien dat vrouwen weliswaar het recht hadden verworven om buitenshuis te werken, maar dat ze de kleinste en slechts betaalde banen hadden en vaak ook als eerste ontslagen werden. Discriminatie was het, een hard woord. Evenals het feit dat huisvrouwen geen eigen salaris kregen, terwijl ze net zo goed als mannen voor het gezin werkten. Dat droeg er ook aan bij dat het maatschappelijke verschil tussen de 'have's' en de 'have nots' groeide, waarbij de laatste categorie steeds meer vrouwen telde: vrouwen met een kleine baan, vrouwen die onderbetaald werden, gescheiden vrouwen die van een bijstandsuitkering moesten leven. De Vrouwenbond trok zich hun lot aan. De aandacht richtte zich op de verschillen tussen betaalde en onbetaalde arbeid van vrouwen. Bondsleden spraken zich uit in de media, probeerden via het informele lobbycircuit de regering in Den Haag te beïnvloeden en bleven bij dit alles, trouw aan de traditionele achterban, het belang van huisvrouwenwerk benadrukken.

De toekenning van het stemrecht in de overkoepelende vakbondscentrale, nu de Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV), in 1981 gaf de Vrouwenbond nieuw elan. Eindelijk erkenning als eigen kracht, in plaats van welkom zijn als ondersteuning. Het was een bevestiging dat het werk van de Vrouwenbond waardevol werd gevonden, al betekende het niet dat de FNV dat wilde ondersteunen met extra geld of faciliteiten. Vastberaden bleef de Vrouwenbond doorwerken en met succes. In 1984 werd de eerste vrouwenvakschool geopend, de Alida de Jong-School, een beroepsopleiding voor herintredende vrouwen.

RIA BUISMAN (64)
.....

PRIVÉ gescheiden, moeder van twee dochters: Irene (39) en Silvia (37), oma van vier kleinkinderen van een paar maanden tot 9 jaar.

WERK onder andere: 'op kantoor', kinderverzorgster, thuiszorgmedewerkster.

VROUWENBOND lid sinds 1999, actief in het Netwerk Vrouwen, Bijstand en Armoede.

Op de bres voor bijstandsmoeders

Het leven van Ria Buisman (64) staat al bijna dertig jaar in het teken van strijd tegen onrecht en armoede van vrouwen. Eerst via het Landelijk Steunpunt Vrouwen en de Bijstand (LSVeB), nu via de Vrouwenbond. “Het vraagt een hele lange adem.”

“Dat vrouwen zwanger worden en kinderen baren, zou niet hun leven lang negatieve financiële gevolgen moeten hebben. Waarom worden vrouwen arm? Omdat ze de meeste zorg op hun schouders dragen en daar niets mee verdienen.”

AFGESCHREVEN

Ria strijdt al bijna dertig jaar tegen onrecht en armoede van vrouwen. Die strijd begon, begin jaren tachtig, met betrokkenheid bij het comité Vrouwen en de Bijstand in haar woonplaats Enkhui-zen. Ria was toen net gescheiden en daardoor in de bijstand terecht gekomen. Want, zoals dat toen in de meeste gezinnen ging, was haar man kostwinner geweest en zij bij de kinderen thuis. Ria, die voor haar huwelijk onder andere in het zadenbedrijf van haar vader en in een kindertehuis had gewerkt, had wel een aantal pogingen gedaan dit traditionele rolpatroon te doorbreken. In de tweede feministische golf vond ze de bevestiging van wat ze al lang wist – en ook van huis uit had meegekregen: “Vrouwen kunnen meer dan alleen huisvrouw zijn.” Dat ze in die overtuiging niet de enige bleek, sterkte haar. Maar de praktijk bleek weerbarstig. Want waar te beginnen met twee kleine kinderen, een mulo-diploma en geen kinderopvang? Ze meldde zich bij de thuiszorg. Haar oudste dochter ging in-

middels naar school, de jongste nam ze mee. De combinatie van twee huishoudens bleek echter te zwaar. Ria stopte en begon aan de avondhavo om haar kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. Het mocht niet baten. Integendeel.

Na haar scheiding stapte Ria naar het arbeidsbureau. “Daar werd ik uitgelachen. Die man zei: ‘Mevrouw, u bent bijna 40. Denkt u dat werkgevers nog op u zitten te wachten?’ Ik stond perplex. Ik werd gewoon afgeschreven.” Eenmaal van de schrik bekomen, keerde ze terug. “Ik zei: ‘Dan gaan we ervoor zorgen dat ze op me zitten te wachten. Ik wil een opleiding doen.’” Haar verzoek werd afgewezen. Met het volgen van de havo, had ze al ‘tweede kans onderwijs’ gehad.

LOBBY EN LOTGENOTEN

Dat Ria met deze ervaringen niet de enige was, ontdekte ze bij het comité Vrouwen en de Bijstand. Daar kon ze haar boosheid bovendien omzetten in actie. “We wilden benadrukken dat de bijstand voor vrouwen anders was dan voor mannen. Vrouwen hadden de zorg voor kinderen, minder opleiding en geen of weinig werkervaring. Dus minder mogelijkheden om eruit te komen. Scheiden betekende zo voor vrouwen een leven lang armoede.”

Het comité lobbyde onder andere voor het recht op een opleiding en kinderopvang. Daarnaast bood het comité informatie, lotgenotencontact en hulp. Ria was één van de drijvende krachten achter een tweedehands kledingbeurs en een vrouwenbibliotheek.

In 1984 werd het Landelijk Steunpunt Vrouwen én de Bijstand (LSVeB) opgericht ter ondersteuning van de comités. Daar werd Ria, als vrijwilliger, eerst verantwoordelijk voor de documentatie, later voor de Landelijke Bijstandskrant.

Nog steeds komen veel vrouwen na een echtscheiding in de bijstand en nog steeds is de positie van vrouwen in de bijstand beroerd.

Scheiden betekende zo voor vrouwen een leven lang armoede.

ERKENNING

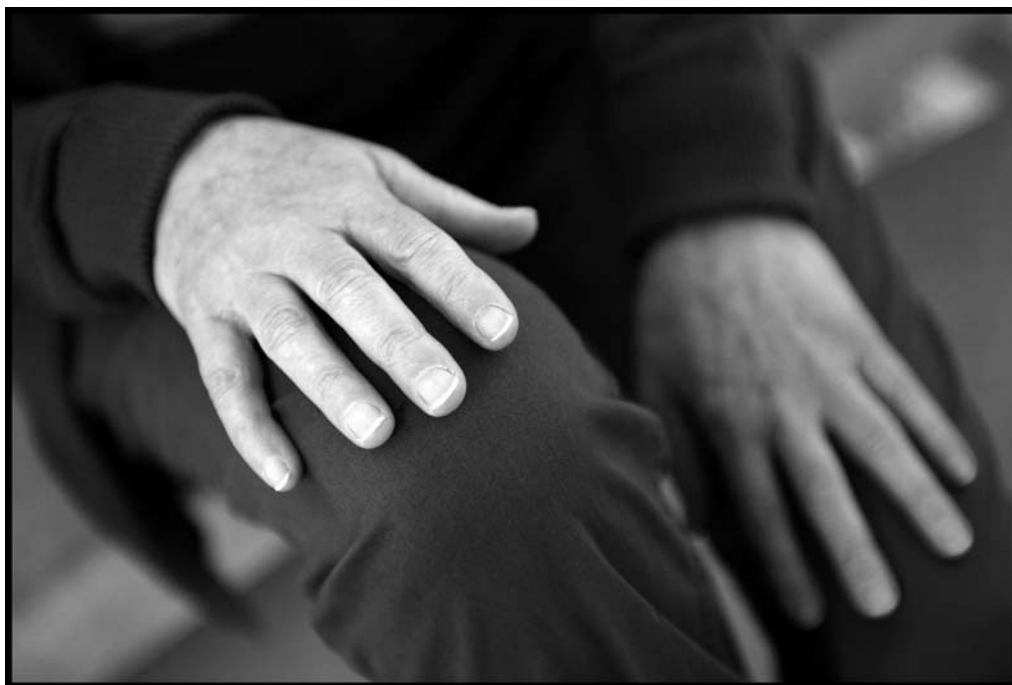
Het steunpunt werkte regelmatig samen met de FNV Vrouwenbond. Bijvoorbeeld in het project ‘Zorg centraal’ dat Ria initieerde. Dit project leidde uiteindelijk tot de wet Vazalo, een initiatief van de PvdA. Vazalo voorziet in inkomensondersteuning aan moeders in de bijstand die (gaan) werken zodat ze met een deeltijdbaai uit de bijstand kunnen komen. Ria: “Het is erkenning voor het feit dat deze vrouwen al werk hebben, namelijk de zorg voor hun kinderen.” Tegen een sollicitatieplicht voor moeders in de bijstand is ze niet. “Mits er rekening wordt gehouden met de persoonlijke situatie en vrouwen zich mogen (bij)scholen.” De wet Vazalo is overgenomen door het kabinet, maar de eerste experimenten zijn uitgesteld.

Ria zucht. Het zijn dit soort tegenslagen die haar in de loop van de jaren een beetje cynisch hebben gemaakt. Terugkijkend ziet ze maar zo’n klein beetje vooruitgang. “Nog steeds komen veel vrouwen na een echtscheiding in de bijstand en nog steeds is de positie van vrouwen in de bijstand beroerd. Het vergt een hele lange adem.”

OPPASOMA EN MANTELZORGSTER

Maar Ria ziet ook winst ten opzichte van dertig jaar geleden. “Meisjes hebben nu een hogere opleiding dan jongens. Ook is het voor moeders nu heel vanzelfsprekend om een baan buitenshuis te hebben. Daarin heeft de vrouwenbeweging veel bereikt.”

‘Zorg dat je voor jezelf kan zorgen’. Met die boodschap voedde Ria ook haar eigen dochters op. “Ze hebben geluisterd”, lacht ze. Beide zijn samenwonende, werkende moeders. Ze is trots op ze, maar ziet ook hoe zwaar die combinatie soms is. “Hoe

geëmancipeerd ze ook zijn, in beide huishoudens ligt de verantwoordelijkheid voor de kinderen en het huishouden toch meer bij mijn dochters.”

Voor de twee kinderen van haar jongste dochter, één van 9 en een baby, is Ria twee dagen per week oppasoma. Ook zorgt ze voor haar 96-jarige moeder die nog zelfstandig woont. En daarnaast gaat haar strijd onverminderd door – inmiddels vanuit de Vrouwenbond.

BETUTTELING

Eind 2006 noopte een subsidiestop het LSVeB tot opheffing. Een deel van het werk wordt sindsdien voortgezet door de Vrouwenbond, onder andere vanuit het netwerk Vrouwen, Armoede en Bijstand. Dit netwerk presenteerde in 2007 een nieuwe re-integratiemethode waarin wordt uitgegaan van de kracht, kwaliteiten en motivatie van vrouwen in de bijstand.

Het heft in eigen hand, dat is het ideaal. Want, niet eens de armoede, maar vooral de betutteling heeft Ria als ergste ervaren van een leven in de bijstand. “Dat iemand anders bepaalt hoe ik moet leven: welke opleiding ik wel of niet mag doen, waar ik moet solliciteren. Alsof je je hele leven onder curatele staat.”

Over een jaar wordt ze 65, maar helemaal uit de bijstand zal Ria dan nog steeds niet zijn. Een paar jaar van haar leven woonde ze in Duitsland en dus heeft ze een AOW-gat dat ‘opgevuld’ wordt met aanvullende bijstand. Aanvullend pensioen heeft ze nooit

opgebouwd. Dat is ook één van die onrechtvaardigheden, zegt ze. “Ik word behandeld alsof ik mijn hele leven niets heb gedaan. Maar ik heb wel voor mijn man en kinderen gezorgd en nu zorg ik nog voor mijn kleinkinderen en mijn moeder.”

Dat al die zorg wordt erkend én beloond. Dat is waar de Vrouwenbond voor moet blijven strijden, zegt ze. “Maar ik ben bang dat dat nog wel heel lang zal duren.”

“We hebben nog geen geëmancipeerde samenleving. De zorg en het huishouden komen nog altijd grotendeels op vrouwen neer. Vrouwen moeten soms echt tovenaars zijn om het allemaal voor elkaar te krijgen: werk buitenshuis, het huishouden, zorg voor kinderen en soms ook nog de ouders. Dat wordt naar mijn idee onderschat. De Vrouwenbond zet het zoeklicht op andere groepen dan de andere bonden, met name op kwetsbare vrouwen: oudere vrouwen, vrouwen met weinig opleiding, herintreedsters. Het is mooi dat er een club is die specifiek voor hun belang op komt. Dat wil ik graag ondersteunen.”

Gerdi Verbeet
voorzitter van de Tweede Kamer
lid sinds 2004

De jaren '90

- De Vrouwenbond verwelkomde elke vrouw die actief wilde zijn in het vakbondswerk, jong of oud, betaald buitenshuis werkend of onbetaald binnenshuis, met levenservaring of academische scholing. Dat had een voordeel: diversiteit maakt sterk. Het nadeel werd begin jaren '90 duidelijk: de leden raakten verdeeld over wat de prioriteiten van de bond moesten zijn. Was betaald werk nu het belangrijkste of ging het huisvrouwenwerk voor?
-

De diversiteit van de Vrouwenbond weerspiegelde wat er in de vrouwenbeweging gebeurde. Daar gold ook nog altijd het vertrouwde principe van onderlinge solidariteit waarmee meer en minder bedeelden voor hetzelfde doel werkten: een 'land waarin vrouwen willen wonen', zoals Joke Kool-Smit indertijd had verlangd. Toch leek juist de diversiteit de beweging te verdelen. Feministen uit de tweede golf vonden goedbetaalde posities aan universiteiten, waar ze onder andere vrouwengeschiedenis doceerden. Tegelijkertijd bloeide het vrijwilligerswerk in buurthuizen en wijkcentra. Vooral vrouwen waren het, die vaak aan allochtone vrouwen de Nederlandse taal en fietsles onderwezen.

Nederland kreeg meer kleur. De afgelopen decennia waren nieuwe bevolkingsgroepen ingestroomd: Indisch, Moluks, Surinaams, Turks, Marokkaans en anderen. In de vrouwenbeweging drong dan ook het besef door dat 'wit' een kleur was en dat 'witte vrouwen' te lang de norm waren geweest.

Ook in de Vrouwenbond groeide het inzicht over diversiteit en kleur. In de jaren '80 waren zwarte vrouwen nog 'buurvrouwen van wie we zo weinig weten', maar die toon verdween snel. Nu heette het dat de bond ernaar streefde om 'de positie van alle vrouwen te willen verbeteren, jong en oud, zwart en wit, onbetaald en betaald werkend'.

Ondanks de bewezen successen werd het bestaansrecht van de Vrouwenbond begin jaren '90 in twijfel getrokken. De FNV vroeg zich af waarin de meerwaarde van de Vrouwenbond bestond. Een vraag die intern tot hevige discussies leidde over fatsoensnormen en de expertise van de Vrouwenbond. Wie anders dan de bond kon bogen op tientallen jaren kennis van vrijwel vergeten groepen? Wie anders kon spreken over huisvrouwenwerk, over zorgtaken en betaalde arbeid, over groeiende armoede van vrouwen met een uitkering? De vrouwen van het Vrouwen Advies Team (VAT), dat sinds 1995 actief is, konden hele boeken vol schrijven over de noodzaak van hun werk.

ANJA BRESLAU (53)
.....

PRIVÉ getrouwd met Henk, moeder van Stephan (31) en Zarai (27)

WERK coach van peuterleidsters bij welzijnsorganisatie Swazoom in Amsterdam

VROUWENBOND lid sinds 1999, lid van de zmv-commissie (zwarte- migranten- en vluchtelingenvrouwen).

‘Niet zwart of wit, maar allemaal vrouw’

Haar huidige baan als coach heeft ze mede aan de Vrouwenbond te danken, zegt Anja Breslau (53). Daarin kan ze nu doorgeven wat ze zelf bij de bond vond: een luisterend oor, advies, een netwerk en stimulans.

“Al die verschillende vrouwen met al die verschillende ideeën, heeft me altijd enorm aangesproken bij de Vrouwenbond. Je mag er zijn wie je bent. Bij de Vrouwenbond voel je je niet zwart of wit, maar allemaal vrouw.”

LEERZAAM

‘Hier moet ik bij, hier moet ik blijven.’ Dat waren Anja’s gedachten toen ze eind jaren ’90 voor het eerst kennis maakte met de zmv-commissie van de Vrouwenbond. “Ik vond het gezellig en wilde me graag inzetten om meer zmv-vrouwen voor de vakbond te interesseren, de bond kleurrijker te maken.” De commissie ontwikkelde onder andere workshops als ‘interculturele communicatie’ en ‘netwerken’ die goed werden bezocht tijdens diverse vrouwenconferenties en –bijeenkomsten. Leerzaam, vond Anja, zowel het maken als het bijwonen van de workshops. “Bij de bond heb ik geleerd goed te luisteren en om te netwerken.”

MANTELZORGER EN KOSTWINNER

In 1963 kwam Anja, toen 13 jaar oud, met haar moeder en drie broers en zussen uit Suriname naar Nederland. De andere vijf broers en zussen waren er al, haar vader volgde een jaar later

*Zwarte vrouwen moeten vaak
extra vechten en zich extra
bewijzen om hogerop te komen.*

*Door de bond heb ik geleerd voor
mijn rechten op te komen.*

en ging aan de slag bij de politie. Haar moeder werkte als onderwijzeres.

Anja ging naar de mavo en vervolgens naar de mbo-opleiding inrichtingswerk. Op haar 22e werd ze moeder, een jaar later trouwde ze. Anja bleef doorleren en werken in allerlei baantjes, ook na de komst van haar dochter Zarai. Een gelukkig jong gezinnetje vormden ze, maar dat werd ruw verstoord toen Henk in 1976 werd getroffen door een hartinfarct. Van een gezonde sportman, veranderde hij in een hartpatiënt. Werken ging soms wel, soms niet. Tot hij tien jaar later een tweede infarct kreeg en volledig werd afgekeurd. “Het was, zeker die eerste jaren, heel zwaar. Vooral emotioneel”, zegt Anja, die van de een op de andere dag mantelzorger en kostwinner werd. Naast haar werk als peuterleidster ging ze in de avonduren aan de slag in een verpleeghuis. “Dankzij de hulp van een psychiater hebben we ons staande gehouden. Hij leerde me dat het heel belangrijk is dat ik ook goed voor mezelf bleef zorgen.”

MONDIG

Een van haar manieren daarvoor was deelname aan de zmv-commissie van de Vrouwenbond. “Bij de bond voelde ik me thuis. Ik trof er fantastische vrouwen en altijd advies en een luisterend oor als ik vragen had of problemen op het werk. Door de bond heb ik geleerd voor mijn rechten op te komen.” Sinds begin dit jaar werkt Anja als coach van de peuterleiders. Deze baan heeft ze mede aan de Vrouwenbond te danken, zegt ze. Via de bond volgde ze het coachingsprogramma van het ‘Intervisieproject voor multiculturele vrouwen.’ Een jaar lang werd ze geschoold om andere zmv-vrouwen te coachen.

Toen ze het certificaat in handen had, stapte ze naar haar leidinggevende om zich 'aan te bieden' als coach. "Ja, ik ben door de Vrouwenbond mondiger geworden", lacht ze.

Ze is heel blij met haar nieuwe baan. "Nu kan ik mijn kennis en ervaring doorgeven aan andere vrouwen, hen stimuleren zich verder te ontwikkelen zoals de Vrouwenbond dat bij mij heeft gedaan." Ze werkt nog steeds fulltime, maar thuis gaat het inmiddels een stuk beter. Haar kinderen zijn het huis uit en haar man doet nu veel in het huishouden.

ZORGEN

De zmv-commissie is inmiddels omgevormd tot 'netwerk diversiteit.' Anja is er nog zijdelings bij betrokken. Ze vindt het jammer dat de commissie, ondanks de succesvolle workshops en het intervisieproject, er niet in is geslaagd het aantal (jonge) zmv-leden substantieel te laten groeien. "De bond is bij hen nog altijd te onbekend en te onzichtbaar." Het netwerk wil daarvoor ook de hand in eigen boezem steken, vertelt ze. Zo wordt nu gewerkt aan een 'diversiteitsscan' om het diversiteitsgehalte van de bond tegen het licht te houden.

Het gebrek aan 'jong bloed' en kleur baart Anja zorgen. Ze is bang dat de Vrouwenbond de aansluiting met de multiculturele samenleving gaat missen. De kennis en de ervaring die ze zelf via de bond gekregen heeft, gunt ze andere (zmv-)vrouwen

ook. Ze is dan ook enthousiast over een project als 'Een plek binnen de FNV' waarin hoogopgeleide zmv-vrouwen zijn klaargestoomd voor een bestuursfunctie binnen de FNV. Anja: "Zelf heb ik die ervaring niet, maar zwarte vrouwen moeten toch vaak extra vechten en zich extra bewijzen om hogerop te komen. Het is goed dat er dan een organisatie als de Vrouwenbond is die hen een extra steuntje in de rug geeft."

“Ik vind het belangrijk dat er blijvend druk wordt gezet op de positie van vrouwen zodat er uiteindelijk echt een gelijkwaardige verhouding tussen mannen en vrouwen komt. Een organisatie als de Vrouwenbond is daarbij nog altijd belangrijk. Er moet aandacht zijn voor de ontwikkeling van lonen voor vrouwen, maar ook voor zoiets als het opleiden van zmv-vrouwen voor bestuursfuncties. Ik ben erg enthousiast over dat initiatief.

De kracht van de vrouwenbond ligt in het aanbod, in dingen doen, gewoon praktisch zijn.”

Judith Ploegman
Congresadviseur FNV Vakcentrale en
voormalig voorzitter van FNV Jong,
Lid sinds 2005

De 21ste eeuw

‘De FNV Vrouwenbond is een vakbond voor alle vrouwen en zet zich vooral in om de positie te verbeteren van vrouwen die elders nog wel eens over het hoofd worden gezien: vrouwen die hun betaalde werk met zorgtaken combineren, vrouwen met een uitkering, herintreedsters, weduwen, mantelzorgers en vrijwilligers.’ Zo profileert de Vrouwenbond zich in de nieuwe eeuw. Modern: via een website. De bond is er voor alle vrouwen en speciaal voor degenen die zwaarder belast zijn.

Dat met de invoering van de euro de kosten van het levensonderhoud stegen, is een publiek geheim. Evenzeer is bekend dat onder de nieuwe armen de grootste groep uit vrouwen bestaat. Het provocerende actievoeren van de tweede feministische golf is voorbij; feministes maken deel uit van de gevestigde instellingen. Protesten die indertijd tegen de regering waren gericht, zijn dan ook verstomd. Van ‘binnenuit’ probeert de vrouwenbeweging de situatie van vrouwen te verbeteren: armoedebelid, kinderopvang, integratie van zwarte-, migranten en vluchtelingenvrouwen met gecompliceerde problemen als eerwraak en besnijdenis, er is nog zoveel te doen.

De FNV Vrouwenbond is een halve eeuw na de oprichting nog even vastberaden als altijd. Werk van vrouwen, betaald of onbetaald, buitenshuis of binnenshuis, staat centraal, en daarmee de kwaliteit van leven van vrouwen. De toewijding aan de zaak is constant gebleven, een belangrijke pijler onder het voortbestaan. Terwijl veel organisaties ter ziele gingen door gebrek aan subsidie, vrouwkracht of een combinatie van beide, bleek de Vrouwenbond in staat zich steeds opnieuw aan te passen aan de veranderende tijden. De vrouwen van het eerste uur waren echtgenotes, in de tijd van ‘Marie wordt wijzer’ traden ze ook op als moeders en nu is het sterke bindende gevoel ‘wij vrouwen’.

Ondanks het grote aanpassingsvermogen, valt op dat de Vrouwenbond relatief bescheiden naar buiten treedt. De cultuur van zelf-felicitering met bijbehorende persberichten en grote ego's ligt de Vrouwenbond niet zo. Daardoor krijgt een groot deel van het werk niet de aandacht die het verdient, waardoor steeds minder vrouwen zich aansluiten. Hierin ligt tegelijkertijd een kans voor de bond. De combinatie van werk en vrouwen is actueler dan ooit, en juist op dat vlak heeft de Vrouwenbond een unieke expertise in Nederland.

PETRA VERDONK (43)
.....

PRIVÉ getrouwd, moeder van twee dochters (20) en (17).

WERK universitair docent arbeid en gezondheid aan de Universiteit Maastricht.

VROUWENBOND lid sinds 2001, deed voor de Vrouwenbond onderzoek naar vrouwen en arbeidsongeschiktheid, sinds 2007 aspirant-bestuurslid.

Met de voeten in de klei

Vrouwen en arbeidsongeschiktheid. Dat vormt de rode draad in de carrière van Petra Verdonk (43) en in haar betrokkenheid bij de Vrouwenbond. “Daar ligt mijn hart.”

“De Vrouwenbond is sociaal-cultureel erfgoed. Het is goed dat er een club is die de huidige emancipatie-discussies in een historische context kan plaatsen, die weet hoe de emancipatie bevochten is, die die deskundigheid nog heeft.”

THUIS KOMEN

Eind jaren '90 kwam Petra, toen student psychologie van arbeid, gezondheid en organisatie, in contact met de Vrouwenbond. Het was de tijd dat 'vrouwen en arbeidsongeschiktheid' een *hot issue* was. Jonge vrouwen kwamen massaal in de wao terecht. Petra wilde daar haar afstudeeronderzoek over doen en de Vrouwenbond wilde graag weten waarom vrouwen zo'n hoog arbeidsongeschiktheidsrisico hadden. Petra ging aan de slag.

Werken voor de Vrouwenbond voelde voor Petra, afkomstig uit een 'rood nest' een beetje als 'thuis komen', zegt ze. “Emancipatie is altijd een belangrijk onderwerp in mijn leven geweest. Ik heb nog net het laatste staartje van de tweede feministisch golf meegekregen. Toen discussieerde ik in allerlei meidengroepen over bijvoorbeeld seksualiteit, weerbaarheid en man-vrouw verhoudingen.” Ook aan de keukentafel thuis – Petra is de middelste van drie dochters – was het een terugkerend onderwerp. “Mijn vader werkte in de grafische industrie. Mijn moeder, een

intelligente vrouw uit een arbeidersgezin, had nooit de kans gehad om te studeren. Toen ik 18 werd, is zij alsnog de mbo-opleiding sociale dienstverlening gaan doen.”

In haar eigen relatie bleek de taak- en rolverdeling eveneens ‘een hot item’. “We waren jong getrouwd en hadden jong kinderen gekregen. Ons ideaal was altijd: samen werken en samen de kinderen opvoeden, maar voor we het wisten zaten we ongewild vast in een traditioneel rolpatroon. Daar hebben we veel strijd over gevoerd.”

VOLHOUDEN OF...

Het werk zelf bleek dé belangrijkste verklaring voor de grote uitval van vrouwen op de arbeidsmarkt, constateerde Petra. “Vrouwen werkten vaak in sectoren met een hoger risico op arbeidsongeschiktheid, zoals uitzendwerk, de schoonmaak en de gezondheidszorg. Daarnaast hadden vrouwen in hun werk minder mogelijkheden hun eigen tijd in te delen, een lager salaris, minder doorgroeimogelijkheden en een hogere werkdruk dan mannen. Dat geldt nu overigens nog steeds.”

De Vrouwenbond is een club van doeners. Dat vind ik het mooie. Ze stropen de mouwen op en gaan het doen.

Ons ideaal was altijd: samen werken en samen de kinderen opvoeden, maar voor we het wisten zaten we vast in een traditioneel rolpatroon.

Haar onderzoeksrapport – en bijbehorend Vrouwenbondsproject: ‘Volhouden of...’ kregen veel aandacht van pers en politiek. Ook bleek het een mooie opstap voor Petra’s loopbaan. Zo ging ze promotieonderzoek doen naar sekseverschillen in het medisch onderwijs en werd ze gevraagd voor het voorzitterschap van de stichting WAHO.

Deze stichting, opgericht in 2001, richtte zich met name op jonge, hoog opgeleide vrouwen in de wao. ‘De paradepaardjes van de emancipatie’, zegt Petra. “Deze vrouwen hadden alles mee: jong, hoogopgeleid, succesvol en toch vielen ze massaal uit.” Met hen bleek dan ook iets anders aan de hand dan wat Petra eerder had geconstateerd. “Deze vrouwen werkten keihard om zichzelf te bewijzen. Hun werk en privé-balans was totaal verstoord, de energiebronnen op. Als er dan ergens iets mis ging, stortten ze in. Vervolgens gaven de vrouwen zichzelf de schuld (‘Zie je wel: ik kan het niet’) en hun omgeving ging daarin mee. De hulpverlening was helemaal op de vrouw gericht: met haar was iets mis. Zo kwam ze steeds verder van de arbeidsmarkt af te staan en werd terugkeer steeds moeilijker.”

IN BEWEGING NAAR WERK

De stichting WAHO bracht dit onder de aandacht, deed onderzoek, verzamelde informatie, gaf voorlichting, bedacht oplossingen en initieerde projecten voor de vrouwen zelf, zoals het intervisieproject ‘In beweging naar werk.’ In dit project, dat tot doel had vrouwen in de wao het heft in eigen hand te laten nemen, werkte de stichting samen met de Vrouwenbond.

Het project werd een succes en kreeg een vervolg in ‘Intervisie interactief’, waarbij de coaching plaats vond via – een speciale, beschermde ruimte – op internet. Petra roemt dit project als

goed voorbeeld van hoe de Vrouwenbond met haar tijd mee gaat en open staat voor nieuwe ontwikkelingen.

In november 2007 werd de stichting WAHO opgeheven; het tij was inmiddels gekeerd. Petra: “De wet Poortwachter verplicht werkgevers om samen met hun zieke werknemer snel een reïntegratieplan te maken. Daardoor komen er veel minder mensen in de wao.” Maar Petra wilde graag betrokken blijven bij de vrouwenbeweging. Dus meldde ze zich als bestuurslid van de Vrouwenbond. “Ik vind het leuk, inspirerend en belangrijk werk.”

DOENERS

Een fulltime werkende moeder is ze, met een fulltime werkende man, een studerende dochter, nog een dochter thuis en een hulp in de huishouding. Een wereld van verschil met het leven van haar eigen moeder. “Dat ik nog eens universitair docent zou worden, had ik nooit bedacht. Een carrière, dat was niet voor ‘ons soort mensen.’”

Ze hoeft dan ook maar naar zichzelf te kijken om te zien dat er de afgelopen decennia ‘enorm veel is bereikt voor vrouwen.’ “Het opleidingsniveau is enorm gestegen en er is een hoop discriminatie uit wetgeving verdwenen.” Maar ze vindt de emancipatie nog niet af – vooral die van mannen niet. “Parttime werkende vaders zijn nog altijd een grote uitzondering.” Haar werk voor de Vrouwenbond ziet ze als een manier om daar een steen-

tje aan bij te dragen. “Ik wil met mijn voeten in de klei blijven staan. De Vrouwenbond is een club van doeners. Dat vind ik het mooie. Ze stropen de mouwen op en gaan het doen.”

Dat ik nog eens universitair docent zou worden, had ik nooit bedacht. Een carrière, dat was niet voor ‘ons soort mensen’.

“De afgelopen zestig jaar is veel bereikt, maar de positie van de vrouw kan nog altijd beter. Denk aan ongelijke beloning of het glazen plafond. Ik heb me lokaal altijd ingezet voor de emancipatie en participatie van met name vrouwen met een multiculturele achtergrond. Ik vind het mooi dat ik via de Vrouwenbond landelijk iets kan doen voor de positieverbetering van alle vrouwen. De FNV Vrouwenbond is een club diverse, krachtige vrouwen die goed inspringen op de actualiteit. Daar wil ik me graag bij aansluiten. Op naar de volgende zestig jaar.”

Laïla Abid
Televisiepresentator
lid sinds 2007
bestuurslid sinds 2008

De toekomst

Hoe zal het de FNV Vrouwenbond de komende jaren vergaan? Er zijn kansen en bedreigingen, maar de kansen overheersen.

Eerst de bedreigingen. Er is in Nederland een afnemende belangstelling voor sociale organisaties en verenigingen. Het woord solidariteit heeft aan betekenis verloren en geldt zelfs als ouderwets. Wie zich inzet voor zwakkeren in de samenleving in Nederland of in een ontwikkelingsland, doet dat ad-hoc en met de vraag 'wat krijg ik ervoor terug?' Het persoonlijke belang moet samengaan met het ideaal, zo dat al leeft. Er heerst een zekere onverschilligheid tegenover het lot van anderen, ook onder druk van de dwingende overvolle agenda. Niemand wil iets missen en zeker vrouwen voelen de dwang van het ideaalbeeld een goede echtgenote en moeder te moeten zijn, een gezellige vriendin en ook nog een mens die aan zelfontplooiing doet. Dat de armoede groeit, is bekend uit de krant. Voedselbanken hebben de plaats ingenomen van de gaarkeukens, filantropie groeit in omvang en probeert daar aanwezig te zijn waar de overheid zich terugtrekt.

Nu de kansen. Er is een groeiend aantal ouderen in ons land en het grootste deel ervan is vrouw. Dat zijn vrouwen die van onschatbare waarde kunnen zijn voor de Vrouwenbond. Ze hebben de kennis, de motivatie en de wijsheid die alleen met de jaren komt. De Vrouwenbond kan deze *grey power* benutten door projecten op maat aan te bieden, bijvoorbeeld voorlichting aan jongere vrouwen over onderwerpen als pensioenbreuk, mantelzorg en herintreden.

Zoals oudere vrouwen de *missing link* kunnen zijn tussen vakbondswerk en mogelijke leden, zo kan de tweede generatie allochtone Nederlandse vrouwen dat ook zijn. Dochters van vrouwen die door gebrek aan integratiezorg de taal soms nog niet beheersen, moeders van een nieuwe generatie Nederlandse vrouwen. Via hen kan de Vrouwenbond haar draagvlak vergroten.

Is de FNV Vrouwenbond nog wel nodig? De vraag hoeft niet beantwoord te worden voor wie naar de positie van vrouwen in Nederland kijkt. Zolang er nog één werkende vrouw bestaat die niet dezelfde mogelijkheden heeft als een werkende man, en dat alleen omdat zij vrouw is, zolang is er bestaansrecht voor een organisatie als de FNV Vrouwenbond.

JENNIFER MEYER (39)

.....

PRIVÉ woont samen en is verloofd met Robert.

WERK zelfstandig coach voor vrouwen.

VROUWENBOND lid sinds 2007, parttime projectcoördinator, coach en lid van het Vrouwenadviesteam (VAT).

Vrouwen vooruit helpen

Vrouwen stimuleren een stap vooruit te maken. Dat is de missie van Jennifer Meyer (39) en die bleek naadloos aan te sluiten bij de Vrouwenbond. “Ik kan hier doen waar mijn hart en kracht ligt.”

“In netwerktrainingen die ik geef, vertel ik altijd: ‘Je moet eerst geven, ontvangen komt daarna’. Zo is het met mij en de Vrouwenbond ook gegaan. Ik ben begonnen als vrijwillige coach, toen werd ik gevraagd als trainer en nu ben ik ook één dag in de week projectcoördinator.”

VROUWENCOACH

Een paar jaar geleden had Jennifer nog nooit van de Vrouwenbond gehoord. Een oproep voor coaches voor zwarte- migranten en vluchtelingen (zmv)-vrouwen was haar eerste kennis-making. Die oproep kwam precies op het juiste moment. “Ik stond net op een keerpunt. Ik werkte als coach voor vooral startende ondernemers en kwam overspannen thuis te zitten. Dat was een signaal om na te denken: Wat vind ik leuk? Waar gaat mijn hart sneller van kloppen? Ik was al bezig met de basisopleiding Empowermenttrainer/-coach en kwam tot de conclusie dat ik het liefst met vrouwen wilde werken. Daar krijg ik positieve energie van. Vrouwen zijn vaak meer bereid om naar zichzelf te kijken dan mannen.”

Als coach begeleidt Jennifer nu vaak vrouwen die in hetzelfde schuitje zitten als zij toen: vastgelopen in hun werk, op zoek naar hun passie en hun kracht. “Veel vrouwen hebben niet ge-

leerd om voor zichzelf te kiezen, om te doen wat ze echt leuk vinden”, zegt Jennifer en ook daarom coacht ze hen graag. “Bij vrouwen zit zoveel potentie waar ze vaak te weinig mee doen. Partner en kinderen gaan voor, zelf zijn ze vaak een sluitpost. Daar is nog veel te winnen.”

Dit ‘wegcijfergedrag’ zit er volgens Jennifer bij Nederlandse vrouwen meer in dan bij Surinaamse. “Ik denk dat Surinaamse vrouwen geëmancipeerder zijn. Bij werkende moeders hier zie ik veel schuldgevoel. Mijn moeder heeft als directiesecretaresse bijna altijd fulltime gewerkt. Wij waren veel bij opa en oma, dat was helemaal geen issue.”

ZELFSTANDIG

Jennifer groeide op in Suriname met haar moeder, zusje en stiefvader die directeur was van een bedrijf in landbouwmachines. “We hadden het financieel redelijk goed. Ik mocht en kreeg veel, maar ik moest wel goed presteren op school en doorleren.”

Op haar 18e kwam Jennifer naar Nederland. Alleen, om te studeren. Ze ging naar de havo voor een opleiding logistiek en kon vrij snel daarna aan de slag op de logistieke afdeling van IBM. “Daar ontdekte ik dat ik het heel leuk vind om met de ontwikkeling van mensen bezig te zijn.” Ze stapte over naar een werving- en selectiebureau, maar dat was haar te commercieel. Vervolgens werd ze ondernemerscoach bij een adviesbureau en sinds één jaar heeft ze haar eigen coachings & trainingsbureau: ‘MERAH Loopbaancoaching voor de vrouw van NU.’ “Ik wil op mijn eigen manier coachen: mensgericht en vanuit intuïtie. Ik wil vrouwen stimuleren hun hart te volgen.”

Bij vrouwen zit zoveel potentie waar ze vaak te weinig mee doen. Partner en kinderen gaan voor, zelf zijn ze vaak een sluitpost.

Er wordt vaak gedacht: ‘Huisvrouwen doen of kunnen niets.’ In dit project worden de verborgen talenten van deze vrouwen in beeld gebracht.

ZWARTE VROUW

De Vrouwenbond was één van haar eerste klanten: op de jaarlijkse conferentie mocht Jennifer een training geven. “Dat voelde als een steun en stimulans.” Jennifer had zichzelf daarvoor al ‘bewezen’ als (vrijwillig) coach in het ‘Intervisieproject voor multiculturele vrouwen’. In dit project worden zmv-vrouwen in kleine groepen gecoacht bij werkissues – door zmv-coaches.

“Als in de oproep alleen ‘vrouwen’ had gestaan, had ik ook gereageerd”, zegt Jennifer. Toch ziet ze wel meerwaarde van het feit dat niet alleen de deelnemers, maar ook de coaches zmv-vrouw zijn. “Dat geeft toch meer begrip en herkenning.”

Pas in Nederland werd Jennifer zich bewust van het feit dat ze ‘een zwarte vrouw’ is en daarmee ‘anders’, zegt ze. Zelf ziet ze dat als voordeel, maar ze weet dat ‘anders’ en ‘een minderheid’ zijn ook onzeker kan maken en een nadeel kan zijn. “Moet je als vrouw vaak al extra je best doen, voor een zmv-vrouw geldt dat nog meer. Dan is het fijn om af en toe met elkaar ervaringen uit te wisselen.”

PROJECTLEIDER

Jennifers’ vrijwilligerswerk voor de Vrouwenbond beviel haar goed – en dat was wederzijds. Ze werd lid en nog actiever. Zo is ze bijvoorbeeld ook lid van het Vrouwen Advies Team. Het VAT werd in 1995 opgericht om leden hulp en informatie te geven in het woud van wet- en regelgeving en instanties. Jennifer heeft zich aangemeld als ‘reintegratiespecialist’.

Daarnaast is ze sinds kort, voor één dag in de week, projectcoördinator van het project ‘Informeel gewaardeerd.’ In dit project worden niet betaald werkende vrouwen én werkgevers er bewust van gemaakt dat vrouwen met hun werk en zorg thuis

ook kennis en vaardigheden opdoen die van pas kunnen komen bij betaald werk.

"Ik vind het fantastisch om te gaan doen", zegt Jennifer. Het project is haar dan ook op het lijf geschreven. "Er wordt vaak gedacht: 'Huisvrouwen doen of kunnen niets.' In dit project worden de verborgen talenten van deze vrouwen in beeld gebracht waardoor ze hun kansen leren zien. Dat vind ik het mooie; hiermee geef je ze echt een duwtje in de rug."

JONG EN HIP

'Informeel gewaardeerd', 'Intervisie multiculturele vrouwen'... de Vrouwenbond doet veel moois en goeds. Toch was Jennifer in haar vriendenkring bepaald niet de enige die nog nooit van de bond had gehoord. "De Vrouwenbond is te bescheiden", concludeert ze. "Ze doen hele goede dingen, maar weten het niet goed naar buiten te brengen."

Maar dat niet alleen, het 'oubollige' imago is volgens Jennifer ook een reden voor de geringe bekendheid en een dalend ledenaantal. "De bond richt zich veelal op vrouwen aan de onderkant van de arbeidsmarkt en op droge kost als pensioenen. Dat spreekt jonge vrouwen niet aan." De Vrouwenbond moet volgens haar meer aansluiting zien te krijgen bij hoogopgeleide vrouwen. Bijvoorbeeld door meer aandacht te besteden aan de balans werk-privé of het glazen plafond. "De behoefte is er.

Kijk maar naar het succes van een organisatie als Women Inc. Maar dan moet het allemaal wel wat jonger, frisser en hipper." Ze wil daar zelf graag een steentje aan bijdragen. "De Vrouwenbond sluit precies aan bij mijn missie, bij wat ik wil doen in het leven: vrouwen stimuleren een stap vooruit te zetten."

